

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת וארא
ב' שבת תשפ"א

א.דרך שלשת ימים

וּשְׁמַעוּ לְקַלְךָ וּבִאת אֵתָהּ וְזָקַנְי יִשְׂרָאֵל אֶל מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמַרְתֶּם
אֵלָיו ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים זָקְרָה עֲלֵינוּ וְעֵתָהּ נִלְכָּה זֶה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לָהֶּ אֱלֹקֵינוּ:

וְאָנֹכִי יֹדְעֵתִי כִּי לֹא יִתֵּן אֶתְכֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהֵלֶךְ וְלֹא בִיד חֲזָקָה:
(ג, יח-יט)

וּשְׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב וּשְׂמֹלֶת
וּשְׂמֹתָם עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בָּנֹתֵיהֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם: (ג, כב)

וְאַחֲרַי מִבְּאוּ מִשָּׁה וְאַחֲרָי וְיֹאמְרוּ אֵל פְּרַעֲהַ כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי
יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיִּחַזְּנוּ לִי בַּמִּדְבָּר:

וְיֹאמַר פְּרַעֲהַ מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמְעֶנּוּ בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא
יֹדְעֵתִי אֵת ה' וְגַם אֵת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:

וְיֹאמְרוּ אֱלֹקֵי הָעִבְרִיִּים זָקְרָה עֲלֵינוּ נִלְכָּה זֶה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לָהֶּ אֱלֹקֵינוּ פֶּן יִפְגַּעֲנוּ בְּדַבְּרֵנוּ אוֹ בַּחֲרָב: (ה, א-ג)

מסביר האור החיים (ג,יח):

שלשת ימים. וטעמן של דברים שאמר כן לצד שאמר בסמוך ושאלה אשה משכנתה וגו' ואם לא יאמרו כן אין מציאות לשאול מהם ולהלותם כלי כסף וגו' ולצאת ברכוש גדול. ובוה תנוח הדעת למה צוה ה' שאלת כסף וגו' מהשכנות בזמן מוקדם ולא המתין עד עת בא דכרו הטוב לצאתם מארץ מצרים ושם יאמר להם, ומה גם שהדברים שם במקומן ובזמנם נאמרו ביום שלמחר יצאו ואם כן מה צורך לאומרים קודם י"ב חודש. והיה נראה לומר כי זה היה לחזק לבכם באמיתות הגאולה ואין זה עיקר. ולדרכנו כפתור ופרח כי הוצרך ה' לומר להם הטעם שהוא הסובב שיאמרו נלכה דרך שלשת ימים וגו' שבוה ושאלה אשה וגו' לצד שדעתם לחזור. ובסמוך יתבאר עוד תיבת ועתה:

ועדיין צריך לתת לב סוף כל סוף למה יצו ה' דברים שאינם מהמוסר לגנוב דעתם בין בהליכה בין בהשאלת חפציהם, והאמת כי כל המעשה הוא משפט צדק כי לצד ששעברו בישראל צריכין. להעלות שכר שכיר, וצא ולמד מתשובת איש ישראל למצרים (סנהדרין צא,א) כשנתבעו מהם כליהם אשר שאלום, אלא למה יעשה ה' הדבר דרך ערמה כי ח"ו לא קצור קצרה ירו מפדות ישראל בעל כרחם ולהוציא ממנו ועיניהם רואות וכולות:

ונראה לומר כי נתכוין ה' בזה להטעותם כדי שירדפו אחריהם להכבד בפרעה וגו', וזולת ההשאלה גם זולת הליכתם בדרך זה על דעת לחזור לא היו המצריים רודפים אחריהם. ועיין מה שכתבנו בפרשת בשלח בפסוק ויהפך לבב פרעה וגו':

ותמצא אות לדברינו כי אמרו ז"ל (שמו"ר פ"ד) שבימי האפילה גילו ישראל מצפוני המצריים וידעו אוצרותיהם וסגולותיהם וחפציהם וביום שאלתם לא היו המצרים יכולים להכחיד, מארי דאברהם ולמה לא נטלום אז ואין מבין דבר, אלא ודאי שנתכוין ה' שיעשו כסדר זה לרדוף אחריהם כנוכר ויכבד בהם [...]

ומה שלפנינו הענין הוא יותר נקי ובר כי דקדקתי בכל הדברים הנאמרים בענין ואין בהם דבר שקר כי לא הזכירו בלשונם החזרה כלל, וגם לשון זה לצד מעלת קדושו אלוקי ישראל לא רצה לכנות הדברים אליו אלא הם בני ישראל ידברו כזה, ולזה אמר תיבת ועתה פ' לומר כי הם דברי עצמם לא דברי עליון. שאם לא אמר ועתה היה הכונה על זה הדרך נקרה עלינו ואמר נלכה וגו' [...]

ואחת שאלתי עמדה לי ומה הכריח הדבר להיות כן לרדוף המצרים אחרי בני ישראל ולמה לא יכבד ה' בפרעה ובכל עמו ויעלה עליהם היאור בדבר עצמו אשר ודו ושם יצף ה' לפרעה ולכל עמו וגם הנשים והטף ולא היה צריך לכל האמור ויוציא ישראל בכסף וזהב בעל כרחם או שיטלו הכל בשבעת ימי אפלה (שמו"ר פ"ד) כי להם היה אור וחפשוש כמו שכתבנו בסמוך. ואולי כי עשה ה' ככה לב' טעמים, הא' כי קריעת ים סוף ופלאיו פרסמו גדולתו ית' וכבודו מלא עולם כידוע מה שלא היה נעשה כן באופן אחר, וטעם ב' כי ה' מודד מדה כנגד מדה ואמרו ז"ל (סוטה יא,ב) כי המצריים נתחכמו על ישראל לשעבדם בתחלה בפה רך ואחר כך בפרך והשוטף בצדק מדד במדה עצמה כי מתחלה בפה רך נלכה ג' ימים השאילוננו כספיקם שמלותיהם וגו' ואחר כך בפרך, ועל כל פנים נתחכם האדון שלא יצא גם מפי ישראל דבר שקר כנוכר (מיכה ז,כ) תתן אמת ליעקב:

ובדרך זה כותב הנצי"ב בעמק דבר (ג,יח):
נלכה נא דרך שלשת ימים – להודות לו ולברכו על הטוב והחסד. ומה שצוה הקב"ה לומר כן שילכו רק דרך שלשת ימים ולשוב, מובן שהיה כדי שיגיע לשאלת כלים בשפע רב, וגם כדי שיגיע מזה לרדיפה אחריהם ויצא מזה קריעת ים סוף. אבל לא צוה ה' לומר משמו שילכו דרך שלשת ימים, שהרי מפי ה' לא יצא דבר אשר לא יהיה כן, אלא המה מעצמם מבקשים זה המשך, ויכול להיות שאח"כ לא יניחם הקב"ה לשוב כלל. ועוד עיין להלן.

כדי להבין למה צריך להגיע ל"דרך שלשת ימים" דווקא כדי שהמצרים ירדפו אחריהם, מסביר הר"ן (דרשות הר"ן יא):

אבל היתר אלו הקשרים הוא דבר אחד, שמדרכי ה' ית' הוא להביא עצי מרחוק להפיל שונאתו בדינו ולקחת נקמתו מהם, כמו שאמר הנביא (ישעיה כה,א) ה' אלוקי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן כי שמת מעיר לכל וגו'. וה' יתברך כוון ורצה לדון כל המצריים בדבר אשר זדו על ישראל כמאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' וגו', ורצה להביאם בענין שהם בבחירתם יכנסו במים וימותו שמה, ואלו הודיע משה לפרעה הענין בתחלה שהגיע קצם להגאל אין ספק שהיה מסכים בכך מתוקף המצוה ואל היה רודף אחריהם עוד, כי למה ירדפם אחרי שבעודם ברשותו פטרם ושלחם מאלו, לא רצה הש"י שיאמר משה לפרעה הענין כאשר הוא, אבל שיאמר שהם הולכים דרך שלשת ימים לזבוח שכאשר יגידו לו אחר כך כי ברח העם יחשוב פרעה מה שחשב, וכן היה ראוי אליו לחשוב שכל מה שעשה משה רבינו עליו השלום לא בא מאת הש"י אבל נעשה בחכמה וברמיה. כי לולא כן למה יגנובו לבבו לאמר שאינם הולכים רק לזבוח, ולזאת הסבה עצמה צוה וישאלו איש מאת רעהו. שעם היות שממונם היה מותר להם ויכולין לקחתו, צוה שיבאו בעקבה, שאע"פ שיהיה זה לישראל דבר זר.

ולזה אמרו דבר נא באוני העם ואין נא אלא לשון בקשה, והוא כאמרו ידעתי שהם אנשי חיל שלא יחפצו במרמות ותוך, עם כל זה תחלה פניהם בשימי שיעשו ככה ולא ישאלו למה, וכאשר הוגד למלך מצרים ולעמו שישראל בורחים אין ספק שחשדום באנשי דמים ומרמה. שאל"כ למה יתנכלו אליהם בדברים האלה, וכל זה הגיעם בלי ספק לרדפם. שאלו אמר משה תחלה שישלחם ולא ירדפם עוד ושיתנו להם שכרם ג"כ, אין ספק שאחרי היות כן לא היו זויים ממקומם. וכונת כל אלו הדברים היתה נעלמת מישראל ואולי גם ממה, ולסבת כל זה היה ראוי שיספקו ישראל בשליחתו של משה אע"פ שהאמינו בו בתחלה. והוא שרמו ואמר וירא ישראל את היד הגדולה וגו'. כלומר אז הכירו שכל מה שהיו מופלאים ממנו תחלה ומסתפקים בו לא היה רק לסכב שמצריים עצמם יכנסו בים, ולזאת הסבה בעצמה הוא שכתוב בקריעת ים סוף ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כלה הלילה וגו', ואין ספק כי הרוח הזה לא היה מספיק לקרוע את הים. אבל רצה השי"ת להטעות פרעה שיחשוב שהפעל ההוא היה טבעי לא נס, שאלולי היה חושב כן לא היה רודף אחריהם, ואין להפליא איך היה מדרכי ה' ית' להטעותו בזה, שהוא הטעהו ביותר מזה כשצוה שיחנו ישראל לפני פי החירות כדי שיאמרו יראתם תבעה עלבונם כמו שאמרו רז"ל.

והקשר לרדיפה כתוב מפורש במדרש רבה (ג,ח):

ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים, למה אמרו שלשה ימים ולא אמרו נלכה נא לעולם, למה אמרו כן, כדי שיטעו המצריים וירדפו אחריהם בשעה שיצאו, ויאמרו לא גאלם אלא על מנת שילכו שלשת ימים ויזבחו לו, והם עכבו עצמן כל כך, וירדפו אחריהם בסוף שלשה ימים ויטביעם בים, למד להם במדה שמדודו, שאמרו (שמות א,כב): כל הן הילוד היארה וגו'.

תירוץ אחר מובא באלשיך (ג,יח):

ונבא אל הענין, אמר הנה אני מצוה, לאמר, נלכה נא דרך שלשת ימים, כמפייס אותם לומר שישובו אחרי כן. ואני ידעתי שעם אמור שישובו, לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך:

ואל תאמר, כיון שאפילו באמור שישובו לא יתן להלון, יותר טוב היה שלא לדבר כמפייס, רק ביד חזקה, לדבר בכח שלא לחזור לעולם. לזה אמר, הנה שני טעמים בדבר. אחד, כי מה שתדבר כזה, ולא ביד חזקה לאמר שלחם על כרחך לעד לעולם, הלא הוא, כי הנה אם הייתי אומר ישלחם בהחלט בחוץ יד על כרחו, לא יתכן. כי הלא אני מעותד, כי ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים וכו'. ועל כן, אם הייתי אומר שישלח לעולם, ביד חזקה, לא היתה אשמת סרבו כדאי לכל המכות, כי לא

מותאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף, מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתי.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

ב.הכבדת לב פרעה

מובא במדרש תנחומא (וארא,ג):

ויחזק לב פרעה. בחמש מכות הראשונות אין כתיב בהן אלא ויחזק לב פרעה. כיון שבאו חמש מכות ולא שלח, אמר הקדוש ברוך הוא: מכאן ואילך **אם רצה לשלח איני מקבל**. שכך כתיב בחמש מכות האחרונות, ויחזק ה' את לב פרעה. והיה משה גוזר והקדוש ברוך הוא מקים, שנאמר (איוב כב,כח): ותגור אמר ויקם לך.

וכן כתוב במדרש רבה (יג,ג):

דבר אחר, כי אני הכבדתי את לבו, אמר רבי יוחנן מכאן פתחון פה למינין לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה, שנאמר: כי אני הכבדתי את לבו. אמר לו רבי שמעון בן לקיש יסתם פיהם של מינים, אלא (משלי ג,לד): אם ללצים הוא יליץ, שהקדוש ברוך הוא מתרה בו באדם פעם ראשונה שניה ושלישית ואינו חוזר בו, והוא **נועל לבו מן התשובה כדי לפרע ממנו מה שחטא**. אף כך פרעה הרשע, כיון שגגר הקדוש ברוך הוא חמש פעמים ולא השגיח על דבריו, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה הקשית ערפך והכבדת את לבך, הריני מוסיף לך טמאה על טמאתך, הוי: כי אני הכבדתי את לבו. מהו הכבדתי, שעשה הקדוש ברוך הוא את לבו ככבד הזה שהיא מתבשלת שניה וארסטיס נכנס בתוכה, כך נעשה לבו של פרעה ככבד הזה ולא היה מקבל דבריו של הקדוש ברוך הוא, הוי: כי אני הכבדתי את לבו וגו':

אחרי שמביא דברי המדרש, כותב הרמב"ן (ג,ז):

והנה פירשו בשאלה אשר ישאלו הכל, אם השם הקשה את לבו מה פשעו, ויש בו שני טעמים ושניהם אמת. האחד, כי פרעה ברשעו אשר עשה לישראל רעות גדולות חנם, נתחייב **למנוע ממנו דרכי תשובה**, כאשר באו בזה פסוקים רבים בתורה ובכתובים, ולפי מעשיו הראשונים נדון. והטעם השני, כי היו **חצי המכות עליו בפשעו**, כי לא נאמר בהן רק ויחזק לב פרעה (להלן ז,יג/כב; ח,טו), ויכבד פרעה את לבו (להלן ח,כח; ט,ז). הנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו המכות עליו ונלאה לסבול אותם, רך לבו והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו. ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבו למען ספר שמו, כענין שכתוב והתגדלתי והתקדשתי ונדעתי לעיני גוים רבים וגו' (יחזקאל לח,כג): ואשר אמר קודם המכות (לעיל ד,כא) ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם, יודיע למשה העתיד לעשות בו במכות האחרונות, כענין שאמר (לעיל ג,יט) ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלך. וזה טעם ואני אקשה את לב פרעה והרבתי את אותותי, כלומר שאקשה לבו למען רבות מופתי בארץ מצרים. כי בחמש מכות האחרונות גם בטביעת הים נאמר ויחזק ה' (להלן יד,ח), כי לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו (משלי כא,א):

וכן כותב הרמב"ם (הלכות תשובה ו,ג):

ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה. הוא שהקדוש ברוך הוא אמר על ידי ישעיהו (ישעיה ו,י) "השמן לב העם הזה" וגו'. וכן הוא אומר (דברי הימים ב' לו,טז) "ויהיו מלעבים במלאכי האלהים ובזוים דבריו ומתעתעים בנבאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא". כלומר חטאו ברצונו והרבו לפשע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא. לפיכך כתוב בתורה (שמות ד,כא) "ואני (אחזק) (אקשה) את לב פרעה". לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר (שמות א,י) "הבה נתחכמה לו". נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו. לפיכך חזק הקדוש ברוך הוא את לבו. ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו הקדוש ברוך הוא אין אתה משלח שנאמר (שמות ט,ל) "ואתה ועבדיך ידעתי" וגו' (שמות ט,טז) "ואולם כעבור זאת העמתתיך". כדי להודיע לבאי העולם שמונע שמונע הקדוש ברוך הוא התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחלה ברצונו.

ועוד, ע"פ מה שכתוב בתניא (אגרת התשובה פ' יא) "אין מספיקין וכו'. ואף גם זאת אין מספיקין דייקא. אבל אם דחק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו" כתוב בלקוטי שיחות (חלק ו, פרשת בא) שפרעה עדיין הייתה לו הבחירה לחזק את עצמו ולחזור בתשובה וגם אחרי שה' אמר בדיבור "ואני הכבדתי את לבו", עדיין שולח משה להתרות בו ולעוררו לתשובה. וכן מובא ברש"י (שמות ד,כג): "אבל הקב"ה ישיגב בכחו ואין יכולת להמלט מידו כי אם ששובו אליו, לפיכך הוא מורה ומתרה בו לשוב". הואיל ופרעה לא ניסה להתחזק ולהתגבר על הכבדת הלב, הוא נשא באשמה על סירובו לשלח את ישראל ולכן היה ראוי לעונש.

ובספר העיקרים (ד,כח) של רבי יוסף אלבו מובא תירוץ אחר:

ועל זה הדרך יתפרש מה שנמצא בכתוב שהשם יתברך מחזק לב הרשעים או מקשה ערפם ומונע מהם דרכי התשובה, וזה שהרשע בלא עליו המכה הוא מתחסד ושב אל השם מיראת עונש המוטל עליו, כמו שאמר פרעה חטאתי הפעם ה' הצדיק וגו', ובעבור שזה הפעל דומה לאונס ואינו בחיירית, הנה השם יתברך מחזק את לבו כשנותן לו צד או צדדין לתלות בהן המכה ולומר שבאה במקרה ולא על צד ההשגחה האלקית, וזה כדי שיסור מלבו המורך שקנה מחמת המכה וישאר על טבעו ובחירתו מבלי מכריח, ואז יבחן אם היתה תשובתו בחיירית, ומאשר בחירת פרעה כשטר מעליו עול המכה היתה לרע, אמר השם יתברך אני הכבדתי את לבו, כלומר כשהסירתי מלבו המורך שקנה מחמת המכה, וישאר על טבעו ובחירתו, והוא לרוע בחירתו בקש עלות ותואנות לתלות בהן ענין המכות ולומר שהיו במקרה.

יפלא שימאן להפסיד ששים רבוא עבדים כאחד לעולם. על כן אמרתי דרך זה, שעל כן בסרבו ראוי להכותו מכות גדולות, להודיע את ידי וגבורתי לישראל. שהוא כמדובר על פסוק ולמען תספר באזני בנך וכו' את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי במ (לקמן יב), כי אשר התעללתי וצחקתי בו לומר שאין הליכתם החלטית, היה הכנה לשום את אותותי במ כמדובר:

גם העקידת יצחק (שמות שער לה) מזכיר שאלה זו בתוך כמה שאלות:

ט. בדבר השליחות שאמר נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר וגו' כי ודאי אינו דרך כבוד למעלה לעשות כן רק להוציאם ביד רמה מתחלה ועד סוף. וקשה עוד מזה אומרו ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב וכו'. והגנאי מפורסם כי מי כמוהו מורה דרך גנבות או קביוסטות. ועוד שאין עתה עת מעשה זה עד סוף כל המכות במקום אשר נאמר (שמות יא,ב) דבר נא באזני העם וישאלו וגו'. גם מאמר ונצלתם את מצרים הוא לשון בלתי מבואר:

ומתוך בהמשך (וכן כותב האברבנאל פרק ג, מבוסס על ר' יצחק עראמה): ועתה נלכה נא דרך שלשה ימים וגו' ואני ידעתי וגו' ושלחתי את ידי וגו' ונתתי את חן העם וגו' ואת היתה עצה עמוקה אלקית להראות לכל חוזק לבו וקושי ערפו של פרעה הידוע אליו אשר עליו יצדקו משפטי השם יתב' ומכותיו הנאמני' אשר ישלח בו בעלמט והוא מאשר שאל יבקשו ממנו רק שירפה מהם כעשרה ימים ללכת ולשבת במדבר לזכות לאלקיהם ומסתמא יובן מדבריה' שאחר ישובו ועם כל זה לא ישמע וכ' ש' אם יאמרו לו לשלחם כלה: וזה אומרו ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרי' להלך כי ידעתי את מריו ואת ערפו הקש': [...]

ונתתי את חן העם וגו'. למה שהו' מבואר כי על דרך השאלה הזאת שראת' חכמתו לסבה החזקה שקדמ' ימשך להם הפסד גדול מפורס'. והוא כי כשילכו מעמה' על מנת לחזור עד עשר' ימים איך יוציאו עמה' את ממונם ונכסיהם וכלי בתיה' הרי הם מוכרחי' לעזוב את כל רכושיהם ואחליהם כאשר המה. לזה אמר שלתקון זה יתן את חן העם בעיני מצרים והיה כי תלכו לא תלכו ריק' ושאלה אשה וגו' כי הכלים היקרים ההם אשר לכסף לכסף ואשר לזהב לזהב והשמלו' החשובות אשר ישאלום להתקשט בהם לפני אלקיהם שיהיו קלי המשא יהיו לכם שכר חלף כלי בתים הכבדי' אשר תעזבו לאותם השכני' או שאתם גרי בתיהם לזה אמר ונצלתם את מצרים שכבר יהיה לכם זה התנצלות גדולה לפני כל מי שיגנה מעשה זה לפי שכבר עזבתם אצלם כל נכסיהם, או שירצה כיון שישאלו' לכם בלב טוב ועין יפה לא תחושו על חיוב החזרה כי לא ימשכו הענינים ביניכם באופן שתתביישו עליהם כי כאשר ראייתם את מצרים עכשיו לא תוסיפו וגו'. ואין התנצלות גדולה מזה:

וזה מה שכתוב בפרשת בא:

ויאמר אלהם יהי כן ה' עמכם כאשר אשלה אתכם ואת טפכם

ראו כי רעה נגד פניכם:

לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים ויזרש

אתם מאת פני פרעה: (י'-יא)

מסביר האבן עזרא (י,י):

ויאמר יהי כן ה'. שאתם אומרים עמכם: וטעם ראו כי רעה נגד פניכם. כי הרעה קרובה מכם ונגד פניכם היא. ועם זה הטעם דבק. כי אותה אתם מבקשים כי דין שאעשה ככה. ועתה חשב פרעה שהם רוצים לברוח. ודע כי משה אדונינו לא אמר לפרעה שישונו עוד שיכוב. רק אמר שירחיקו דרך שלשת ימים. ודעת המצריים היתה שישונו על כן השיארום. ובעבור דבר אחר שאילו נתן להם פרעה רשות ללכת ולא ישונו. לא היה רודף אחריהם. והשם צוה לעשות כן עד שירדוף אחריהם ויטבע. והנה זה מפורש וישונו ויחננו לפני פי החירות. ואין להרהר אחרי מעשי השם שהכל עשה בחכמה אע"פ שהיא נעלמה מעיני החכמים. והנה בדברי דוד כשמעך את קול הצעדה בראשי הבכאים או תחרוך כי אז יצא ה' לפניך להכות במחנה פלשתים:

וכן כתוב בפרשת בשלח:

ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך ללב פרעה ועבדיו אל

העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו: (יד,ה)

כותב האבן עזרא: ויגד. כי אין הולכים לזכות כי אם לברוח:

וכן מובא במדרש רבה (יג,ה):

ויאמרו עבדי פרעה וגו' וישוב את משה ואת אהרן וגו' ויאמר משה בנערינו ובזקנינו וגו' ויאמר אליהם יהי כן ה' עמכם וגו'. מהו רעה נגד פניכם, אמר להם דרך הבחורים והזקנים לזבח, שמא הקטנים והטף, ומי שאומר דבר זה אין דעתו אלא לברח, לא כמה שאתם אומרים (שמות ה,ג; ח,כג): דרך שלשת ימים, לפיכך ראו שאותה שאתם מחשבים שיש בדעתכם לברח היא תשוב נגד פניכם שלא תצאו מכאן, הדא הוא דכתיב: לכו נא הגברים, אמר לו אם תאמר: לא כן מחשבותינו לברוח, אם כן יאמנו דבריכם, לכו נא הגברים, כי הטף אינו בני עבודה למה אתם צריכין להם, אלא כי אתה אתם מבקשים, רעה אתם מבקשים לעשות, לברח אתם הפצים, לפיכך איני שומע לכם לכלום. מיד צוה וגרש אותם משם, הדא הוא דכתיב: ויגרש אתם מאת פני פרעה.